

3.5. ІНОЗЕМНІ ІНВЕСТИЦІЇ: ЗАЛУЧЕННЯ ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ В УКРАЇНІ

Майорова Т.В., Гладчук К. М.

В сучасних умовах, що характеризуються глобалізаційними процесами та розвитком зовнішньоекономічних зв'язків, залучення іноземних інвестицій в економіку України набуває особливої актуальності. Обсяги інвестицій до вітчизняної економіки збільшуються з кожним роком, не дивлячись на збереження деяких несприятливих факторів для інвесторів. Тому створення привабливого інвестиційного клімату, стабілізація макроекономічної та політичної ситуації є головними завданнями на сучасному етапі розвитку нашої держави.

Світова практика переконує, що без широкого залучення іноземного капіталу неможливо провести структурну перебудову економіки, скоротити технічну та технологічну відсталість народного господарства, домогтися конкурентоздатності вітчизняної продукції на світовому ринку. Крім того, продуктивне використання іноземних інвестицій є органічною частиною світового процесу руху капіталу та реалізується переважно за рахунок капіталів приватних інвесторів, зацікавлених в одержанні більш високого рівня прибутку на вкладені кошти.

Необхідність залучення іноземних інвестицій виникає за: обмеженості внутрішніх інвестиційних ресурсів; низької інвестиційної активності власних інвесторів; необхідності забезпечення разом з інвестиціями нової техніки та технології; бажання створити конкурентоспроможну економіку та освоїти світові ринки; потреби в модернізації соціальної інфраструктури суспільства ¹.

Вкладення іноземного капіталу має позитивний вплив на економіку країн-реципієнтів. До позитивних наслідків залучення іноземного капіталу відносять:

↪ збільшення обсягу реальних капіталовкладень, прискорення темпів економічного розвитку та покращення стану платіжного балансу країни;

¹ Майорова Т.В. Інвестиційна діяльність: Підручник. — К.: Центр учбової літератури, 2009. — 472 с.

↗ надходження передових іноземних технологій, організаційного та управлінського досвіду, результатів науково-дослідницької діяльності, що втілюються в новій техніці, патентах, ліцензіях, ноу-хау, тощо;

↗ використання місцевих заощаджень для реалізації прибуткових проектів;

↗ більш повне використання місцевих природних ресурсів;

↗ підвищення рівня зайнятості, кваліфікації, продуктивності місцевої робочої сили;

↗ розширення асортименту продукції, що виробляється;

↗ розвиток імпортозамінного виробництва та скорочення валютних витрат на оплату імпорту;

↗ розширення експорту та надходження іноземної валюти;

↗ збільшення обсягів податкових надходжень, що дозволяє розширити державне фінансування соціальних та інших програм;

↗ підвищення рівня життя та купівельної спроможності населення;

↗ використання вищих стандартів якості навколишнього середовища, розширення доступу до чистіших технологій, зниження загального рівня забруднення навколишнього середовища;

↗ розвиток інфраструктури та сфери послуг;

↗ підвищення довіри до країни, що дозволить залучити нових іноземних інвесторів;

↗ посилення конкуренції в національній економіці та зниження рівня її монополізації;

↗ оздоровлення соціально-культурного становища в країні, розповсюдження міжнародних стандартів у виробництві та споживанні.²

Відповідно до Закону України «Про режим іноземного інвестування» *іноземні інвестиції* — це цінності, що вкладаються іноземними інвесторами в

² Инвестиции: учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений / И.Ю. Ткаченко, Н.И. Малых. — М.: Издательский центр «Академия», 2009. — С. 176-177.

об'єкти інвестиційної діяльності відповідно до законодавства України з метою отримання прибутку або досягнення соціального ефекту³.

Іноземні інвестиції класифікують за такими ознаками:

❖ *за суб'єктами інвестицій*: приватні, державні, інвестиції міжнародних організацій та змішані;

❖ *за видами інвестицій*: в іноземній валюті, у національній валюті, рухоме та нерухоме майно, цінні папери, грошові вимоги, об'єкти та/або права інтелектуальної власності, права на господарську діяльність, послуги;

❖ *за формами*: створення підприємства, яке повністю належить іноземному інвестору, часткова участь у підприємстві, придбання рухомого та нерухомого майна, концесії;

❖ *за величиною*: великі, середні, малі;

❖ *за терміном*: короткострокові, середньострокові, довгострокові, безстрокові;

❖ *за джерелом формування ресурсів*: первинні, реінвестиції;

❖ *за методом інвестування*: прямі, непрямі;

❖ *в залежності від об'єктів інвестування*: реальні, фінансові, інтелектуальні та інноваційні;

❖ *за формами створення об'єктів*: самостійні, акціонерні та неакціонерні;

❖ *за призначенням*: для створення та розширення підприємств чи їх філіалів, які повністю належать іноземному інвестору; придбання раніше створеного та діючого підприємства, надання довгострокових позик.

❖ *за сферами діяльності*: соціальна сфера та реальний сектор економіки зарубіжних країн⁴.

Також пропонується поділ інвестицій за об'єктами інвестування:

1) *інвестиції в матеріальні активи* (будівлі, споруди, машини, обладнання, транспортні засоби);

³ Про режим іноземного інвестування: Закон України від 19.03.1996 N 93/96-ВР / [Електронний ресурс]. — Доступно з: <<http://zakon1.rada.gov.ua>>.

⁴ Майорова Т.В. Інвестиційна діяльність: Підручник. — К.: Центр учбової літератури, 2009. — 472 с.

2) *інвестиції в нематеріальні активи* (майнові права, пов'язані з авторським правом, досвідом та іншими видами інтелектуальних цінностей; сукупність технічних, технологічних, комерційних та інших знань, навичок, необхідних для організації ноу-хау; права користування землею, водою, ресурсами, тощо);

3) *інвестиції у фінансові інструменти* (цінні папери);

4) *інвестиції в людський капітал* (вкладення в процес підвищення кваліфікації, навчання персоналу, наукові розробки, тренінги тощо) ⁵.

Автори підручника «Міжнародна інвестиційна діяльність» в залежності від виду та форми іноземних інвестицій виділяють лише основні напрями міжнародної інвестиційної діяльності, див. рис. 3.21.

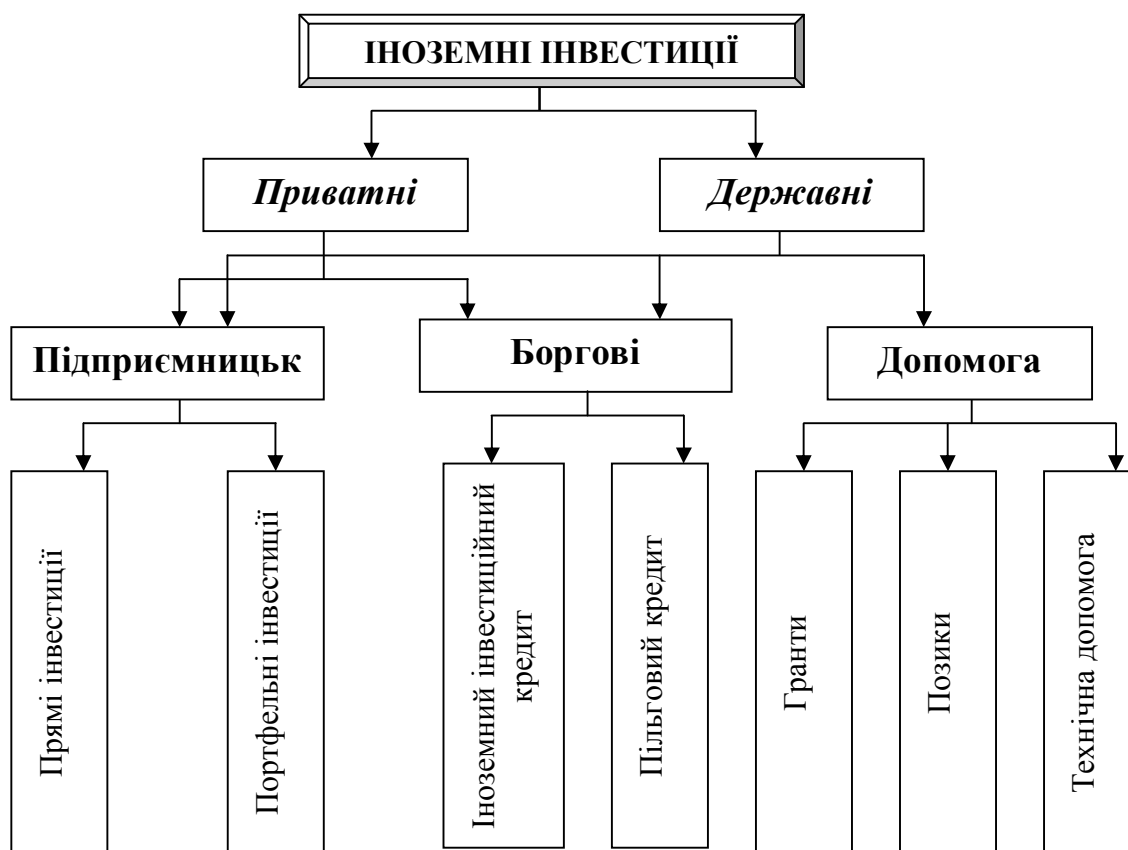

Рис. 3.21. Напрями міжнародної інвестиційної діяльності*

* Складено за джерелом ⁶

Державні іноземні інвестиції — це позики та кредити, які одна країна, група країн або міжнародна економічна організація надають іншим державам. До них

⁵ Інвестиції: учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений / И.Ю. Ткаченко, Н.И. Малых. — М.: Издательский центр «Академия», 2009. — С. 6-7.

⁶ Міжнародна інвестиційна діяльність: Підручник / Лук'яненко Д.Г., Губський Б.В., Мозговий О.М. та ін.; За ред. д-ра екон. наук, проф. Лук'яненка Д.Г. — К.: КНЕУ, 2003. — С. 15.

також відносять державну участь у капіталі змішаних підприємств, а також інвестиції державних підприємств.

До *приватних іноземних інвестицій* відносять вкладення приватних підприємств, банків, громадян однієї країни в економіку іншої ⁷.

Прямі іноземні інвестиції — це вкладення капіталу, що забезпечують контроль інвестора над об'єктом розміщення капіталу ⁸. МВФ дає наступне визначення *прямим іноземним інвестиціям* — це інвестиції, що здійснюються для участі у прибутках підприємства, що діє на іноземній території, причому метою інвестора є право безпосередньої участі в управлінні підприємством. В документах МВФ до прямих інвестицій відносять участь в капіталі, що складає не менше 10% статутного капіталу ⁹.

До характерних форм прямих іноземних інвестицій належать:

- придбання неконтрольних пакетів акцій у фірмах країн-реципієнтів через купівлю акцій на місцевому фондовому ринку;
- ліцензійні угоди з фірмами країн-реципієнтів стосовно передачі прав на виробництво певного продукту або послуги або на використання запатентованого процесу, технології тощо;
- стратегічні альянси та спільні підприємства;
- придбання контрольних пакетів акцій у фірмах країн-реципієнтів;
- створення власних дочірніх підприємств у фірмах країн-реципієнтів.

Портфельні інвестиції — це вкладення в акції зарубіжних підприємств (без придбання контрольного пакету), облігації та інші цінні папери іноземних держав, міжнародних валютно-кредитних організацій з метою отримання підвищеного доходу за рахунок податкових пільг, зміни валютного курсу і т.д. Такі інвестиції не дають реального контролю інвестора над об'єктом інвестування, тобто участь у статутному капіталі має бути нижчою за рівень, встановлений для прямих інвестицій (за стандартами МВФ — 10%).

⁷ Інвестиції: учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений / И.Ю. Ткаченко, Н.И. Малых. — М.: Издательский центр «Академия», 2009. — С. 173

⁸ Див.: Там само. — с. 167.

⁹ Майорова Т.В. Інвестиційна діяльність: Підручник. — К.: Центр учбової літератури, 2009. — 472 с.

Міжнародні портфельні інвестиції, на відміну від прямих, більш ліквідні, рухливі та чутливі до ситуації на фінансових ринках. Портфельному інвесторові все одно, в яку сферу або компанію вкладати, бо критеріями інвестування є лише рівень доходів та перспективи зниження ризику. У разі погіршення ситуації на ринках та зростання ризику портфельний інвестор може вилучити свої інвестиції набагато швидше, ніж прямий інвестор. Міжнародний ринок портфельних інвестицій значно менший, ніж сукупний внутрішній ринок таких інвестицій. Інституційні та індивідуальні інвестори досі віддають перевагу національним цінним паперам. Але слід зазначити, що в більшості промислово розвинутих країн спостерігається тенденція, хоч і повільного, але поступового зростання операцій з іноземними цінними паперами.

Важливою передумовою входження України до світового господарського простору має стати участь у міжнародному русі фінансових капіталів, зокрема через залучення іноземних кредитів. Потреба в них не викликає сумніву, оскільки залучення позичкового капіталу у формі іноземних інвестиційних кредитів в економіку України має важливе значення для виходу вітчизняного господарства з кризового стану.

Іноземний інвестиційний кредит — це економічні відносини між державами, іноземними банками та фірмами з приводу фінансування інвестиційної діяльності на засадах повернення у певні строки та, як правило, з виплатою відсотку. Інструментами залучення є розміщення облігацій, єврооблігацій, комерційний кредит (в т.ч. франчайзинг), міжнародний лізинг.

На міжнародному позичковому ринку іноземний інвестиційний кредит грає подвійну роль: позитивну та негативну.

Позитивна роль полягає в прискоренні розвитку виробничих сил шляхом забезпечення неперервності процесу відтворення та його розширення. Він сприяє інтернаціоналізації виробництва та обміну, утворенню та розвитку світового ринку, поглиблює міжнародний розподіл праці. Крім того, він забезпечує сприятливі умови для іноземних приватних інвестицій, так як пов'язується з умовами про надання пільг інвесторам країни-кредитора;

застосовується для утворення інфраструктури, необхідної для функціонування підприємств, у тому числі іноземних та спільних; сприяє зміцненню позицій національних підприємств та банків, які мають відношення до міжнародного капіталу.

Негативна роль іноземного інвестиційного кредиту в розвитку ринкової економіки полягає в загостренні її суперечності. Іноземний інвестиційний кредит — це знаряддя конкурентної боротьби країн за ринки збуту, сфери застосування капіталу, джерела сировини та переваги в основних сферах науково-технічного прогресу.

Незважаючи на це, залучення іноземних інвестиційних кредитів в українську економіку має сьогодні стратегічний та тактичний інтерес з боку як України, так і іноземних кредиторів.

До основних джерел залучення Україною іноземних боргових коштів належать: кредити іноземних держав та їх угруповань, наприклад, Європейського Союзу (ЄС); кредити міжнародних фінансово-кредитних організацій; кредити держав-постачальниць сировинних ресурсів; розміщення державних та корпоративних боргових цінних паперів на зовнішніх ринках, а також на внутрішньому ринку при купівлі їх нерезидентами; міжнародний лізинг, франчайзинг тощо.

Важливою складовою міжнародної інвестиційної діяльності є *державна іноземна допомога*. Вона за призначенням не має комерційного характеру і надається тільки на пільгових умовах. Структурно її формують гранти, пільгові позики та технічна і інформаційно-консультаційна допомога, що мають як двох-, так і багатосторонню основу¹⁰.

Аналізуючи передумови залучення іноземних інвестицій в економіку України, варто відмітити, що наша держава має значний потенціал, що приваблює іноземних інвесторів з усього світу. Насамперед, це вигідне геополітичне розташування, індустриальний та аграрний потенціал, високий рівень освіченості населення.

¹⁰ Майорова Т.В. Інвестиційна діяльність: Підручник. — К.: Центр учбової літератури, 2009. — 472 с.

На сьогодні в Україні вже створено сприятливе правове поле для здійснення інвестиційної діяльності. Зокрема, ця сфера регулюється Законами України «Про інвестиційну діяльність», «Про режим іноземного інвестування», «Про усунення дискримінації в оподаткуванні суб'єктів підприємницької діяльності, створених з використанням майна та коштів вітчизняного походження»; Постановами Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про порядок державної реєстрації іноземних інвестицій» і «Про затвердження Положення про порядок державної реєстрації договорів (контрактів) про спільну інвестиційну діяльність за участю іноземного інвестора»; Постановою Правління НБУ «Про затвердження Положення про порядок іноземного інвестування в Україну»; угодами між Урядом України та урядами інших держав про сприяння та взаємний захист інвестицій, тощо, якими передбачена:

↪ *державна гарантія захисту інвестицій*, незалежно від форм власності;

↪ *відшкодування збитків*, включаючи упущену вигоду та моральну шкоду, завданих їм внаслідок дій, бездіяльності або неналежного виконання державними органами України чи посадовими особами передбачених законодавством обов'язків щодо іноземного інвестора;

↪ *повернення інвестиції* іноземному інвестору в натуральній формі, або у валюті інвестування без сплати мита, а також доходів з цих інвестицій у грошовій чи товарній формі в разі припинення інвестиційної діяльності;

застосування національного режиму валютного регулювання та справляння податків на території України до суб'єктів підприємницької діяльності або інших юридичних осіб, створених за участю іноземних інвестицій, незалежно від форм та часу їх внесення ¹¹.

Слід зазначити, що не менш важливим фактором поліпшення інвестиційного клімату України стала низка кроків на шляху інтеграції до світового економічного простору, а саме:

— початок дії Угоди про партнерство та співпрацю з ЄС (01.03.1998р.);

¹¹ Див.: Там само.

— надання Україні статусу країни з ринковою економікою з боку ЄС та США;

— підписання міждержавних угод щодо сприяння та взаємного захисту інвестицій із 70 країнами світу;

— укладення 60 міжнародних договорів про уникнення подвійного оподаткування майже зі всіма країнами СНД, Європи, багатьма країнами Азії, Північної та Південної Америки, а також кількома країнами Африки;

— набуття Україною статусу члена СОТ (16.05.2008р.), що дає позитивний сигнал для активізації співпраці України з іноземними інвесторами [12].

Але незважаючи на велику кількість позитивних моментів, останнім часом в інвестиційній діяльності переважають негативні тенденції.

За останні роки в економіці України спостерігаються глибока структурна деформація і значне відставання від економіки розвинутих країн світу за продуктивністю виробництва та рівнем добробуту населення. Більшість підприємств залишаються технологічно відсталими, енергоємними, мають слабку диверсифікацію продуктів і ринків.

За даними Держкомстату, до 2008 року обсяг інвестицій в основний капітал щороку збільшувався. У 2008 році намітилася тенденція до зменшення обсягу зазначених інвестицій, зокрема, за підсумками року їх обсяг становив 97,4 відсотка обсягу за попередній період. У кризовому 2009 році обсяг інвестицій в основний капітал становив лише 58,5 відсотка обсягу за попередній рік.

Динаміка обсягу залучення прямих іноземних інвестицій також не є сталою. Починаючи з 2007 року в Україні спостерігається зниження темпів зростання прямих іноземних інвестицій, що призвело до погіршення міжнародної інвестиційної позиції України. Так, за даними Національного банку, вартість зовнішніх фінансових пасивів України на початок 2008 року перевищувала вартість активів на 26,7 млрд. доларів США, а станом на початок 2010 року зазначений показник становив 39,8 млрд. доларів США.

¹² Інвестиційний клімат України. — Офіційний сайт Міністерства закордонних справ України. — [Електронний ресурс]. — Доступно з: < <http://www.mfa.gov.ua> >.

За підрахунками Європейського банку реконструкції та розвитку, кумулятивний показник обсягу прямих іноземних інвестицій в Україні на початок 2010 року становив 1000 доларів США на душу населення, тоді як у Чехії - 7418 доларів США, Болгарії - 6226, Казахстані - 3706, Польщі - 3155, Румунії - 2350 доларів США¹³.

За даними Держкомстату, у 2010 році в економіку України іноземними інвесторами вкладено 5986,0 млн. дол. США прямих інвестицій. З країн ЄС надійшло 4605,8 млн. дол. США (76,9% загального обсягу), з країн СНД — 849,2 млн. дол. США (14,2%), з інших країн світу — 531,0 млн. дол. США (8,9%). У той же час капітал нерезидентів зменшився на 809,7 млн. дол. США.

Приріст сукупного обсягу іноземного капіталу в економіці країни, з урахуванням його переоцінки, утрат, курсової різниці тощо, за 2010р. становив 4655,0 млн. дол. США.

Загальний обсяг прямих іноземних інвестицій, унесених в Україну, станом на 1 січня 2011р. склав 44708,0 млн. дол. США, що лише на 11,6% більше обсягів інвестицій на початок 2010р., див. рис. 3.22.

¹³ Про схвалення Концепції Державної цільової економічної програми розвитку інвестиційної діяльності на 2011—2015 роки: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 29 вересня 2010 р. N 1900-р / [Електронний ресурс]. — Доступно з: <<http://zakon1.rada.gov.ua>>.

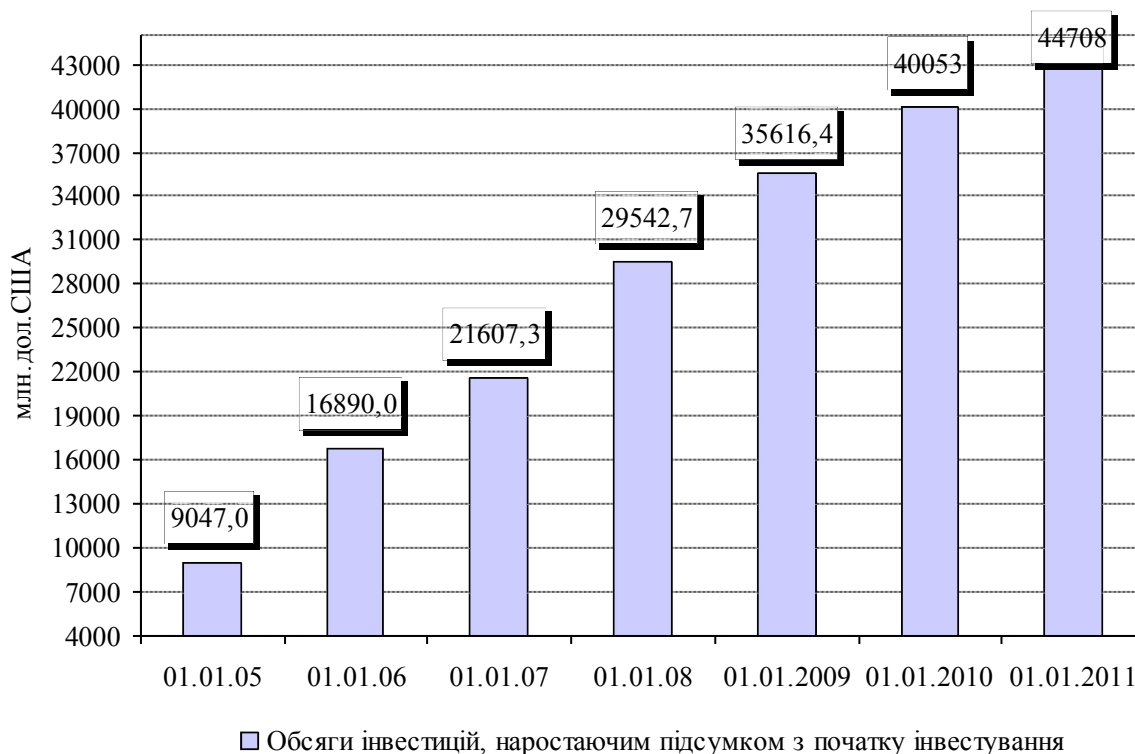

Рис. 3.22. Прямі іноземні інвестиції в Україну*

* Складено за джерелом ¹⁴

Інвестиції надійшли зі 125 країн світу. До десятки основних країн-інвесторів, на які припадає майже 82% загального обсягу прямих інвестицій, входять: Кіпр - 9914,6 млн. дол. США, Німеччина - 7076,9 млн. дол. США, Нідерланди - 4707,8 млн. дол. США, Російська Федерація - 3402,8 млн. дол. США, Австрія - 2658,2 млн. дол. США, Франція - 2367,1 млн. дол. США, Сполучення Королівство - 2298,8 млн. дол. США, Швеція - 1729,9 млн. дол. США, Віргінські Острови, Британські - 1460,8 млн. дол. США та Сполучені Штати Америки - 1192,4 млн. дол. США, див. рис. 3.23.

¹⁴ Інвестиції зовнішньоекономічної діяльності у 2010 році / Експрес-випуск Державного комітету статистики України № 35 від 17.02.2011р. [Електронний ресурс]. – Доступно з: <<http://www.ukrstat.gov.ua>>.

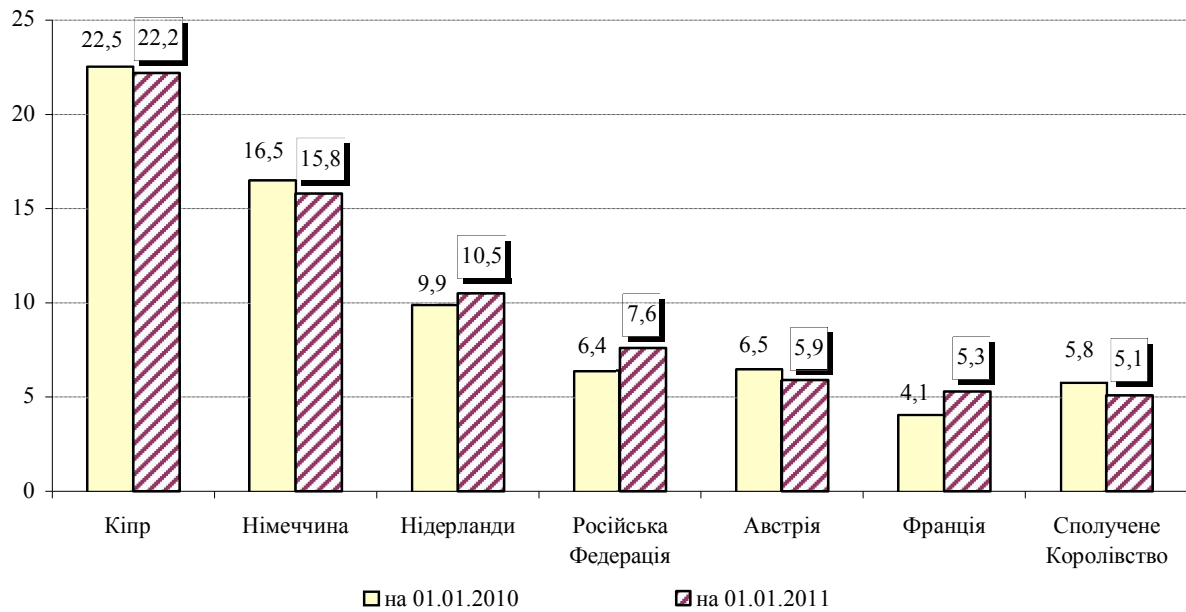

Рис. 3.23. Розподіл прямих інвестицій в Україну за основними країнами-інвесторами (у % до загального обсягу)*

* Складено за джерелом ¹⁵

Галузева структура прямих іноземних інвестицій також не є оптимальною, див. табл. 3.19. За даними Держкомстату, станом на 1 січня 2011р. обсяг прямих іноземних інвестицій (наростаючим підсумком з початку інвестування) в промисловість становив усього 31,4% обсягу всіх вкладень іноземних інвесторів (14042,6 млн. дол. США), що майже дорівнює обсягу вкладень у фінансовий сектор (15059,5 млн. дол. США, або 33,7%). Друге місце за обсягом вкладень розділили діяльність з торгівлі, ремонту автомобілів, побутових виробів, предметів особистого вжитку (4764,5 млн. дол. США, або 10,7%) і операції з нерухомим майном, оренда, інжиніринг та надання послуг підприємцям (4754,1 млн. дол. США, або 10,6%). Третю позицію займає будівництво із часткою вкладень 5,2% (2339,2 млн. дол. США). У діяльність з транспорту та зв'язку інвестовано 1711,2 млн. дол. США, що становить 3,8% загального обсягу прямих іноземних інвестицій. Сільське господарство інвестується незначною мірою — 833,7 млн. дол. США (1,9%).

¹⁵ Див.: Там само.

Таблиця 3.19

Прямі інвестиції в Україну за видами економічної діяльності¹⁶

	Обсяги інвестицій на			
	01.01.2010		01.01.2011	
	млн. дол. США	у % до загального підсумку	млн. дол. США	у % до загального підсумку
Усього	40053,0	100,0	44708,0	100,0
Сільське господарство, мисливство, лісове господарство	793,0	2,0	833,7	1,9
Рибальство, рибництво	5,6	0,0	12,9	0,0
Промисловість	13276,4	33,1	14042,6	31,4
♦ добувна	1050,1	2,6	1207,7	2,7
♦ переробна	11916,5	29,7	12488,1	27,9
♦ виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів	1828,4	4,6	1858,7	4,2
♦ легка промисловість	140,9	0,4	139,3	0,3
♦ оброблення деревини та виробництво виробів з деревини, крім меблів	270,1	0,7	281,3	0,6
♦ целюлозно-паперове виробництво; видавнича діяльність	245,4	0,6	241,1	0,5
♦ виробництво коксу, продуктів нафтопереробка	449,1	1,1	452,9	1,0
♦ хімічна та нафтохімічна промисловість	1224,3	3,0	1339,6	3,0
♦ виробництво іншої неметалевої мінеральної продукції	795,4	2,0	806,8	1,8
♦ металургійне виробництво та виробництво готових металевих виробів	5557,1	13,9	5940,4	13,3
♦ машинобудування	1145,0	2,8	1171,4	2,6
♦ інші галузі промисловості	260,8	0,6	256,6	0,6
♦ виробництво та розподілення електроенергії, газу та води	309,8	0,8	346,8	0,8
Будівництво	2206,0	5,5	2339,2	5,2
Торгівля; ремонт автомобілів, побутових виробів та предметів особистого вжитку	4316,6	10,8	4764,5	10,7
Діяльність готелів та ресторанів	444,8	1,1	458,3	1,0
Діяльність транспорту та зв'язку	1626,5	4,1	1711,2	3,8
Фінансова діяльність	12431,0	31,0	15059,5	33,7
Операції з нерухомим майном, оренда, інжиніринг та надання послуг підприємцям	4268,5	10,7	4754,1	10,6
Державне управління	0,5	0,0	0,5	0,0
Освіта	14,1	0,0	16,8	0,1
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	121,0	0,3	131,2	0,3
Надання комунальних та індивідуальних послуг; діяльність у сфері культури та спорту	549,0	1,4	583,5	1,3

Регіональний розподіл іноземних інвестицій виглядає наступним чином, див. табл. 3.20. Половина інвестицій припадає на м. Київ. Станом на 1 січня 2011р. обсяг вкладень до столиці України наростаючим підсумком з початку інвестування склав 21859,2 млн. дол. США, або 48,9%. Друге місце за обсягом залучених іноземних інвестицій займає Дніпропетровська область (7486,7 млн. дол. США, або 16,7%). Харківська область залучила 6,1% вкладень іноземних

¹⁶ Див.: Там само.

інвесторів (2705,4 млн. дол. США). Частки інвестицій, внесених у Донецьку та Київську області, відповідно складають 4,6% та 3,6% (2061,5 млн. дол. США та 1603,0 млн. дол. США відповідно).

Таблиця 3.20

Прямі іноземні інвестиції в регіони України, млн. дол. США¹⁷

	Обсяги інвестицій на			
	01.01.2010		01.01.2011	
	Усього	у % до загального підсумку	Усього	у % до загального підсумку
1.1 Україна	40053,0	100,0	44708,0	100,0
Автономна Республіка Крим	718,4	1,8	815,6	1,8
Вінницька	184,6	0,5	212,5	0,5
Волинська	332,4	0,8	344,1	0,8
Дніпропетровська	7054,1	17,6	7486,7	16,7
Донецька	1636,8	4,1	2061,5	4,6
Житомирська	238,1	0,6	246,8	0,6
Закарпатська	363,7	0,9	362,6	0,8
Запорізька	916,1	2,3	939,9	2,1
Івано-Франківська	635,1	1,6	542,6	1,2
Київська	1525,5	3,8	1603,0	3,6
Кіровоградська	82,6	0,2	65,5	0,1
Луганська	637,1	1,6	630,8	1,4
Львівська	1198,6	3,0	1273,8	2,9
Миколаївська	162,7	0,4	181,2	0,4
Одеська	1042,0	2,6	1124,9	2,5
Полтавська	450,9	1,1	531,5	1,2
Рівненська	307,6	0,8	304,4	0,7
Сумська	243,5	0,6	357,6	0,8
Тернопільська	66,5	0,2	65,1	0,1
Харківська	2082,7	5,2	2705,4	6,1
Херсонська	197,4	0,5	202,8	0,5
Хмельницька	219,6	0,5	183,5	0,4
Черкаська	222,5	0,6	287,0	0,6
Чернівецька	61,8	0,1	62,3	0,1
Чернігівська	88,8	0,2	94,9	0,2
м.Київ	19225,1	48,0	21859,2	48,9
м.Севастополь	158,8	0,4	162,8	0,4

Несприятливий бізнес-клімат є одним з основних чинників, що негативно впливають на обсяг надходження інвестицій. За результатами рейтингової оцінки, проведеної Всесвітнім банком, Україна займає 142 позицію із 183 країн світу. У зв'язку з фінансово-економічною кризою істотно зменшилися внутрішні джерела надходження інвестицій, а міжнародні фінансові ресурси стали практично

¹⁷ Див.: Там само.

недоступними. Через несприятливий інвестиційний імідж країна менш приваблива для міжнародного капіталу в посткризовий період.

Основними причинами виникнення проблеми низької інвестиційної активності є:

- несприятливі умови для інвестування, зокрема, недосконале законодавство з питань захисту права власності, адміністрування податків, отримання у власність земельних ділянок, провадження підприємницької діяльності та здійснення контролю за нею;

- недостатній рівень державної підтримки інвестиційної діяльності, неналежним чином розвинута система підготовки інвестиційних програм і проектів для надання державних інвестицій;

- нерозвинутість інвестиційного ринку та інфраструктури;

- відсутність дієвих механізмів державно-приватного партнерства в інвестуванні.

На низьку інвестиційну активність у 2008—2009 роках також вплинула світова фінансово-економічна криза. Високий інфляційний тиск та низька конкурентоспроможність економіки призвели до зниження інвестиційної привабливості країни.

Темпи розвитку економіки України безпосередньо залежать від обсягу іноземних інвестицій для реалізації інвестиційних проектів розвитку вітчизняного високотехнологічного виробництва і зростання частки високотехнологічного експорту. Для цього необхідні формування та реалізація ефективної інвестиційної політики, спрямованої на підтримку науково-технічної та інноваційно-технологічної діяльності для прискорення капіталізації суб'єктів економічної діяльності та модернізації виробництва без негативних макроекономічних наслідків.

29 вересня 2010 року Кабінет Міністрів України затвердив Розпорядження «Про схвалення Концепції Державної цільової економічної програми розвитку інвестиційної діяльності на 2011—2015 роки» (далі — Концепція), метою якої є створення умов для активізації інвестиційної діяльності, спрямованої на

модернізацію реального сектору економіки та забезпечення сталого економічного розвитку. Одним із шляхів активізації інвестиційної діяльності, зокрема, забезпечення постійного приросту прямих іноземних інвестицій, зазначених у Концепції, є створення умов для залучення інвестицій на міжнародних ринках капіталу, а саме: консолідація фондових бірж, забезпечення захисту прав споживачів інвестиційних послуг, створення центрального депозитарію цінних паперів, системи клірингу та розрахунків, які забезпечують мінімізацію ризиків під час виконання угод з цінними паперами ¹⁸.

Визначення пріоритетних сфер для іноземного інвестування має принципове значення для становлення національної економіки України як збалансованої системи галузевих та територіальних взаємовідносин. Пріоритетними сферами для іноземного інвестора в Україні вважаються: металургійний комплекс, машинобудування, паливо-енергетичний комплекс, хімічна та нафтохімічна промисловість, агропромисловий комплекс, транспорт, зв'язок, легка та медична промисловість.

З іншої сторони, виходячи з інтересів національної безпеки, враховуючи стан та перспективи розвитку сфер та галузей, важливих для життєзабезпечення країни, виділяються галузі, які будуть закриті для іноземного капіталу, та галузі, де участь іноземного капіталу так чи інакше обмежуватиметься: безпосередня експлуатація природних ресурсів, стратегічні об'єкти виробничої інфраструктури, телекомунікації, супутниковий зв'язок, банківська та страхова сфери. Типовими інструментами обмеження іноземної інвестиційної діяльності є обмеження на частку іноземного інвестора у спільних підприємствах; ліцензії та дозволи; високі ставки податків; обмеження на репатріацію прибутків тощо ¹⁹.

Поліпшенню інвестиційного клімату в Україні також сприятиме використання нових форм залучення іноземного капіталу, зокрема франчайзинг, первинне публічне розміщення акцій вітчизняних компаній на місцевих та

¹⁸ Про схвалення Концепції Державної цільової економічної програми розвитку інвестиційної діяльності на 2011—2015 роки: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 29 вересня 2010 р. N 1900-р / [Електронний ресурс]. — Доступно з: <<http://zakon1.rada.gov.ua>>.

¹⁹ Майорова Т.В. Інвестиційна діяльність: Підручник. — К.: Центр учбової літератури, 2009. — 472 с.

закордонних фондових біржах (ІРО), розвиток системи індустріальних парків, тощо.

Отже, іноземні інвестиції є одним з головних чинників економічного зростання, додатковим джерелом капітальних вкладень у національне виробництво товарів та послуг, ноу-хау, новітніх методів управління, що змінюють структуру, динаміку розвитку економіки країни — реципієнта капіталу.

Таким чином, стабільна політична та макроекономічна ситуація в Україні, відкритість вітчизняної економіки, наявність адекватної інфраструктури та комунікацій, формування ефективного правового та інституціонального середовища є основою інвестиційної привабливості та передумовою для активного залучення іноземних інвестицій у вітчизняну економіку.